

VALTA SUOMESSA

Suomen Akatemian
tutkimusohjelma
VALTA 2007–2010

SUOMEN AKATEMIA
TIETEEN RAHOITTAJA JA ASIANTUNTIJA

VALTA SUOMESSA

2007–2010

VALTA LYHYESTI

Suomalaisen yhteiskunnan valtajärjestelmä on ollut muutospainneiden kohteena viime vuosikymmeninä. Suomi on liittynyt Euroopan Unioniin, suomalaiset yritykset ovat kansainvälistyneet, talouselämä on integroitu globaaliin talouteen ja kulttuuri on kehittynyt moniarvoiseen suuntaan. Tutkimusohjelmassa tutkitaan näiden muutosten vaikutusta valtaan ja vallan käyttäjiin. Samalla tutkitaan sitä, miten valta tuottaa toimeentuloon, työhön, maantieteeseen, uskontoon, sukupuoleen ja etnisyyteen liittyviä eroja. Suomalaisen vallan historia, nykytila ja tulevaisuus muodostavat tutkimusohjelman laajan kaaren.

TUTKIMUSOHJELMAN TAVOITTEET

Suuret hallinto- ja valtopoliittiset päätökset on Suomessa usein tehty ilman laajaa julkista keskustelua. Näiden päätösten vaikutuksista kansalaisten elämään, demokratiaan, vallan jakautumiseen ja hallinnon toimintatapaan on tehty erillistutkimuksia, mutta kokonaisvaltainen tulkinta puuttuu. Tutkimusohjelman yhtenä tavoitteena on tukea laaja-alaista tutkimusta vallasta ja sen historiallisista muutoksista Suomessa. Toisena keskeisenä tavoitteena on tuottaa uutta empiiristä tietoa konkreettisista valtaprosesseista, valta kun toteutuu lähes aina lähietäisyydellä. Tieteellisen valtatutkimuksen ohella tutkimusohjelma rohkaisee poikkitieteelliseen ja vertailevaan näkökulmaan sekä vahvistaa tutkijoiden ja tutkimushankkeiden kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. Erityishuomio kohdistetaan tiedonkulkuun ja tutkimustuloksista tiedottamiseen. Tutkimusohjelma haluaa aktiivisesti osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun vallasta Suomessa.

TEEMA-ALUEET

1. Kansainvälinen järjestelmä, valta Suomessa ja Suomen valta

Suuri osa suomalaisten hyvinvointiin ja työllisyyteen liittyvistä päätöksistä tehdään nykyisin poikkikansallisissa konteksteissa ylikansallisten säännösten rajoittamina. Miten suomalaisten elämään vaikuttavat aloitteet syntyvät, etenevät ja suodattuvat kansalliselle tasolle ja millaisissa poliittisissa yhteisöissä valtaa tuotetaan? Mitkä ovat Suomen toimintamahdollisuudet tiivistyvässä maailmassa? Kenellä on valtaa kontrolloida näitä prosesseja? Tutkimusohjelma ei keskity ainoastaan poliittisiin ja taloudellisiin kysymyksiin, vaan ihmisoi-keudet, kulttuuri-ilmiöt sekä oikeus- ja moraalijärjestelmät ovat yhtälailla tärkeitä kansainvälisiä politiikan ja vallan kenttiä.

2. Valta valtiossa ja valtion valta

Pohjoismaista hyvinvointivaltiota ja yhteisymmärryksen tärkeyttä korostavaa konsensuspolitiikkaa

on pidetty suomalaisen valtajärjestelmän tyypillisenä piirteenä. Tutkimusohjelmassa tarkastellaan, miten kansainvälistyminen ja integraatio ovat muokanneet tätä politiikkaa vallan rakenteiden ja valtiollisten mekanismien kautta. Miten kansainväliset sopimukset ja Euroopan unionin lainsäädäntö ovat vaikuttaneet valtarakenteisiin ja vallan mekanismeihin Suomessa? Mitä muutoksia on havaittavissa julkisten instituutioiden välisissä valtasuhteissa? Miten eliitin tuottamisen ja ylläpitämisen rakenteet ovat muuttuneet? Miten globaali, eurooppalainen, kansallinen ja paikallinen taso kytkeytyvät toisiinsa ja mitkä ovat tämän kytkeytymisen vaikutukset valtaan Suomessa?

3. Talous ja valta

Talouden avoimuuden kasvu (globalisaatio) on luonut kollektiivisen uskomuksen, että talouden valta ulottuu tänä päivänä lähes kaikkialle. Varmaa on, että globaalin talouden, yhdentyvien markkinoiden, uusien markkina-alueiden ja kansainvälisen kilpailukyvyyn merkitys on korostunut. Minkälaisen murroksen suomalainen talousjärjestelmä on kokenut tämän kehityksen myötä?

Onko talouden valta laajentumassa? Miten markkinoiden ja toisaalta julkisyhteisöjen toiminta on muuttunut liiketaloudellisten toimintalogiikkojen omaksumisen myötä? Miten talouspoliittinen tieto on muovautunut ja millaista julkista ja näkymätöntä vallankäyttöä talouspolitiikkaan liittyy?

4. Kansalaiset ja kansalaisyhteiskunta

Kansalaistoiminta, kansalaisjärjestöt ja sosiaaliset liikkeet ovat tärkeä osa yhteiskunnallista ja kulttuurista valtarakennetta. Niiden tehtävänä voi toimijasta riippuen olla joko vallitsevan järjestelmän ylläpitäminen tai kritiikki ja vaihtoehtojen luominen. Suomessa järjestöjen vahvalla asemalla on ollut vaikutusta valtiollisen järjestelmän toimintaan, mukaan lukien hyvinvointivaltion rakentuminen. Minkälainen rooli kansalaisjärjestöillä on ollut suomalaisessa valtajärjestelmässä ja mitä merkittäviä muutoksia on tässä suhteessa tapahtunut? Miten valta paikannetaan ja hahmotetaan kansalaistoiminnan näkökulmasta käsin? Onko valtajärjestelmässä tekijöitä, jotka rajoittavat kansalaistoimintaa? Tutkimusohjelmaan sisältyy niin pienten ruohonjuuri-

tason protestiliikkeiden kuin vakiintuneiden kolmannen sektorin järjestöjenkin tutkimus.

5. Media ja valta

Tiedonvälityksen alalla on tapahtunut eräs suurimmista muutoksista valtajärjestelmässä. Suomalaisen median uudelleen jäsentyminen, sen suhteet valtajärjestelmän muihin osiin sekä median toimintaperiaatteet ovat siten tärkeä valtatutkimuksen kohde. Mitä merkitystä mediatiloudella, omistusrakenteiden muutoksella, keskittymisellä, ketjuuntumisella ja konvergenssilla on vallan kannalta? Heijastaako media valtarakenteita passiivisesti vai tuottaako se niitä aktiivisesti? Valta medioiden lisäksi on olemassa vasta- tai vaihtoehdomeedioita. Esimerkiksi nuorille suunnattuun mediaan liittyy myös vastakulttuuria ja yhteiskuntakritiikkiä. Miten julkisuus tukee kriittistä kansalaisuutta, mahdollistaa osallistumisen ja mielipiteen muodostamisen? Mitä median valta oikeastaan tarkoittaa?

6. Sukupuoli ja valta

Suomalaisen yhteiskunnan valtajärjestelmää kuvaa edelleen sukupuolten välinen eriarvoisuus. Tutkimusohjelma tarkastelee perinteisiä eroja julkisen ja yksityisen vallan käytössä naisten ja miesten välillä politiikassa, työelämässä, talouselämässä ja perheissä. Samalla tutkitaan sitä, kuinka valtajärjestelmä rakentaa sukupuoli-identiteettejä ja sen myötä sukupuolittunutta valtaa. Keskeisiä teemoja ovat yhteiskunnassa vallitsevan sukupuolijärjestelmän muutokset ja hyvinvointivaltion murroksen sukupuolittuneet vaikutukset. Millaisia vaikutusmahdollisuuksia institutionaalinen valtajärjestelmä tarjoaa naisille, erityisesti politiikan ja talouden kansainvälistymisen myötä? Keskeistä on myös tutkia empiirisesti vallan verkostoja ja eliitin uusiutumista sukupuolinäkökulmasta.

*Valokuvat:
Visa Vehmanen/ Amarantti, kuvakori.com,
futureimagebank.com, Sole Lätti*

Taitto: Sole Lätti

Yliopistopaino, Helsinki 2007

VALTA -TUTKIMUSOHJELMA

RAHOITETTAVAT HANKKEET

Johtajuus, valta ja pelko
Marja Eriksson, Tampereen yliopisto

Valtaeliitit ja vallan käsitteet:
Suomalaisen markkinaregiimin hallinta
Risto Heiskala, Jyväskylän yliopisto

Monimuotoisuus ja valta sukupuolittuneissa organisaatioissa:

Työpaikat ja sukupuolten välinen tasa-arvo
Tuula Heiskanen, Tampereen yliopisto

Valta Suomen metsä- ja luonnonsuojelupolitiikassa kansalaisten mieltämänä:

Poliittisen psykologian sovellus
Klaus Helkama, Helsingin yliopisto

Medborgarmakt i representativ demokrati
Lauri Karvonen, Åbo Akademi

Kilpailuyhteiskunnan hallinta – suomalainen markkinavalta vertailevasta näkökulmasta:

Poliittiset instituutiot
Niilo Kauppi, Helsingin yliopisto

Medier, medborgarskap och maktens kretser
Ullamaija Kivikuru, Helsingin yliopisto

Valtaa haastamassa:

Etnisten ja kansallisten vähemmistöjen tasa-arvo, moninaisuus ja integraatio Suomessa
Peter A. Kraus, Helsingin yliopisto

Tieto/valta kaupunkikehityksessä
Kimmo Lapintie, Teknillinen Korkeakoulu, Helsinki

Eläkejärjestelmä ja valta
Jukka Lassila, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

Kulttuurin valta ja hyväksynnän tuottaminen
Mikko Lehtonen, Tampereen yliopisto

Suomalaisen sukupuolivallan paradoksit. Tutkimus oikeudesta, politiikasta ja monitasoisesta hallinnasta
Kevät Nousiainen, Helsingin yliopisto

Kilpailun voittokulku: Sääntelyn purkaminen ja institutionaalinen muutos Suomen taloudessa, 1960-2005
Tapani Paavonen, Turun yliopisto

Valta, ylikansalliset hallintajärjestelmät ja yliopiston uusi johtamistapa Suomessa
Risto Rinne, Turun yliopisto

Suomalaisen energiapolitiikan hallinta: Julkisesta kontrollista ja sääntelystä markkinaperusteiseen valtaan?
Ilkka Ruostesaari, Tampereen yliopisto

Strategiset käytänteet. Kätkeytyneet sukupuolihistoriat Suomessa 1880-2005
Laura Stark, Jyväskylän yliopisto

Euroopan Unioni kansainvälisenä toimijana: EU:n ulkosuhteet pienen jäsenmaan näkökulmasta
Teija Tiilikainen, Helsingin yliopisto

Julkinen talous, taloudellinen valta ja tulonjako
Matti Tuomala, Tampereen yliopisto

Voimakentillä: Naiset vallan ja tiedon ammatillisissa verkostoissa 1900-luvun Suomessa
Jouko Vahtola, Oulun yliopisto

Oikeuden ja vallan muutokset Suomessa
Veli-Pekka Viljanen, Turun yliopisto

Valtarakenteiden pysyvyys Suomessa 1660-2005
Mika Widgrén, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

LISÄTIETOJA OHJELMASTA

Suomen Akatemia

Petteri Pietikäinen, FT, dos.
Ohjelmapäällikkö
petteri.pietikainen@aka.fi

Tiina Tembe
Projektisihteeri
tiina.tembe@aka.fi

Suomen Akatemia 09 – 774 881

OHJELMAN VERKKOSIVUT: WWW.AKA.FI/VALTA

SUOMEN AKATEMIA
TIETEEN RAHOITTAJA JA ASiantuntija

Vilhonvuorenkatu 6 • PL 99, 00501 Helsinki
Puhelin (09) 774 881 • Faksi (09) 7748 8299
www.aka.fi • keskus@aka.fi